

Els vals monetaris dels transports públics urbans de Barcelona, 1936-1938

A. TURRÓ I MARTÍNEZ

Amb motiu de la crisi monetària provocada per la retirada del fraccionari de plata per Decret del Govern central del dia 13 d'octubre del 1936 i per l'atresorament particular afegit a l'escassetat de la xavalla circulant, obligà a molts comerciants, empreses i entitats de la capital a emetre vals i bons monetaris per facilitar les seves operacions comercials i el tornar canvi.

Si bé la posta en circulació dels bitllets emesos per l'Ajuntament de Barcelona féu retirar de la circulació la majoria dels nombrosos vals i bons particulars, la tardana emissió dels bitllets municipals de 10 i de 15 cèntims, que començaren a circular exactament el dia 13 de gener del 1938, obligà als transports públics de la ciutat, ja des dels primers mesos del 1937, a emetre vals de moneda divisionària de baixos valors a fi d'assegurar la venda dels seus bitllets de transport i tornar canvi.

Aquests vals circularen sense cap entrebanc per tota la població, ja que tothom tenia més o menys necessitat d'utilitzar els transports urbans i per tant foren de curs generalitzat, ja que no hi havia cap altra possibilitat de pagar el preu d'un trajecte.

Ens proposem, doncs, ara i aquí, d'estudiar i classificar aquestes emissions, dividint-les en seccions, segons el mitjà de transport que els edità.

Així, doncs, els hem classificat en quatre seccions que són:

- a) Tramvies*
- b) Autobusos*
- c) Metros*
- d) Trens urbans*

TRAMVIES

La Companyia de Tramvies de Barcelona, les oficines i direcció central de la qual eren a la ronda de Sant Pau, 43, inaugurà la seva primera línia Pla de la Boqueria-Lesseps el 27-6-1872 i les línies Rambla-Sants i la del Moll al Poble Nou el 1875, totes amb tracció animal.

L'octubre del 1877 s'inaugurà la tracció a vapor, essent-ne la primera línia la del carrer de Trafalgar/passeig de Sant Joan fins a Sant Andreu, i finalment el 1899 es comencà a adoptar la tracció elèctrica a totes les 46 línies en explotació. La primera línia electrificada fou la que anava a Gràcia, el 24-6-1899.

El 1901 s'inaugurà el tramvia blau que s'enfila des de l'avinguda de Sant Gervasi fins a enllaçar amb l'estació inferior del funicular del Tibidabo, el primer de la Península, inaugurat el 29-10-1901 i que amb una llargada de via de 1.180 m i un pendent del 26% puja fins al cim de la muntanya (515 m alt).

Del 1907 al 1936 funcionà una línia de tramvies des del baixador de les Tres Torres dels Ferrocarrils de Sarrià, passant pel carrer d'Anglí fins al peu de la muntanya de Vallvidrera. El trajecte valia 5 cèntims.

A causa de l'augment constant del trànsit pels carrers de Barcelona, els tramvies foren substituïts d'antuvi pel troleibusos i després per autobusos, i els tramvies s'anaren retirant. El març del 1971 deixà de circular la darrera línia de la xarxa urbana, quedant únicament en servei el tramvia blau que encara funciona.

A les primeres setmanes de l'aixecament militar l'acció, la Companyia de Tramvies fou col·lectivitzada sota el control de la central sindical CNT i creà, a les primeries de l'any 1937 uns vals monetaris provisionals, escrits a màquina, i que es dataven i valoraven a mà pel cobrador, segons l'import que corresponia a les necessitats del canvi en cada moment precís. Malgrat que el tiratge d'aquests vals provisionals devia ser força limitat, se'n poden trobar de tota mena de valors i, per tant, és impossible de conèixer l'import total en circulació. En ressenyem, doncs, únicament un valor com a testimoni.

Immediatament després s'emeteren uns vals, també provisionals, però ja impresos i editats per la Secció de Tramvies del Sindicat de Transports. Suposem que es devien emetre diversos valors, però sols coneixem el de 5 cèntims i, per tant, ignorem l'import total de l'emissió.

No hi figura cap emblema ni dibuix, estan enmarcats per una simple ratlla recta i perforats amb les inicials C.T. de G. que no sabem interpretar el seu significat.

Finalment, el novembre del 1937 s'emeteren uns vals, semblants en format i presentació als clàssics bitllets d'un trajecte o viatge en tramvia,

amb els valors de 5 cèntims, 10 cèntims i 25 cèntims dividits en sèries de 100.000 vals cada una, classificades per una lletra i una xifra, o sigui per un import total de 1.550.000 pessetes.

Tenint en compte que aquests vals s'abaven inutilitzant i destruint a mesura que eren canviats i recuperats per l'empresa, la circulació simultània es podria evaluar, aproximadament, en un terç de l'import total emès o sigui unes 500.000 pessetes.

Impresos per la tipografia Empòrium de Barcelona, controlada per la CNY i la UGT, a dues tintes, sobre paper de color diferent a cada valor, aquests vals estan enmarcats a l'anvers per una ratlla recta i atravesats verticalment per una ampla franja vermella. Al revers, un extens i atapeït text, justifica l'emissió d'aquests vals i explica la manera d'utilitzar-los. Estan dentats pel costat esquerre car foren impresos en forma de talonaris amb una matriu.

Emesos en dates diverses del 1937.

Organisme emissor: Transports Públics Urbans CNT-AIT. *Material:* paper blanc. *Forma i mides:* rectangular 52 X 110 mm. *Color:* escrits a màquina en violeta. *Sèrie:* sense. *Numeració:* manuscrita amb tinta negra a l'anvers. *Particularitats:* escrits per una sola cara. Valor, data i nom del conductor escrits a mà amb tinta negra. Sense cap segell. (Existeixen amb diverses dates i valors).

Núm. 1. 0,50 pessetes. *Tiratge:* desconegut. *Data d'emissió:* 24 de juny 1937. *Índex:* RR.

Sense data d'emissió ni de venciment. *Organisme emissor:* Sindicat de Transports (Secció de Tramvies). *Material:* paper crema. *Forma i Mides:* gairebé quadrada - 43 X 48 mm. *Sèrie:* sense. *Denominació:* bitllet. *Numeració:* sense. *Particularitats:* impresos per una sola cara. Dentats pel costat esquerre. Sense cap signatura ni segell. Perforats amb les inicials C.T. de G. (Han d'existir altres valors que, ara per ara, no coneixem).

Núm. 2. 5 cèntims. *Tiratge:* desconegut. *Color:* imprès en negre. *Índex:* RR.

Sense data d'emissió ni de venciment. (Però creats el novembre 1937). *Oeganisme emissor:* Tramvies de Barcelona Col·lectivitzats. *Forma i mides:* rectangular 30 X 75 mm. *Color:* impresos en negre amb una franja vertical vermella a l'esquerra. *Sèrie:* diverses (impreses en vermell a l'anvers. *Denominació:* val. *Numeració:* impresa en negre a l'anvers. *Particularitats:* dentats pel costat esquerre. Sense cap signatura ni segell.

- Núm. 3. 5 cèntims. Tiratge: 2.000.000 (10 sèries de 100.000 vals cada una per cada lletra A. i B.). *Material*: paper violeta. *Índex*: MC.
- Núm. 4. 10 cèntims. Tiratge: 4.500.000 (10 sèries de 100.000 vals cada una per a cada lletra A.B.C.D. i 5 sèries per a la lletra E). *Material*: paper crema. *Índex*: MC.
- Núm. 5. 25 cèntims. Tiratge: 4.000.000 (10 sèries de 100.000 vals cada una per a cada lletra A. B. C. i D.). *Material*: paper blau-gris clar. *Índex*: MC.
- a) - Amb la menció «Tarifa Única» estampada en tampó violeta.

AUTOBUSOS

La Companyia General d'Autobusos de Barcelona (Autobusos G.) les oficines i direcció central de la qual era a la ronda de Sant Pau, 43 i que fou controlada i collectivitzada per la central sindical CNT des dels primers dies de la guerra que començà arrel de l'aixecament militar espanyol del dia 18 de juny del 1936, féu a mitjan de l'any 1937, una emissió de vals divisionaris dels valors de 5, 10, 15 i 25 cèntims per un import total de 125.000 pessetes.

De cada un d'aquests valors (menys del de 10 cèntims) se'n feren dues emissions, una amb la menció «cobrador» i el seu número, i l'altra sense aquest requisit. Els bitllets de 15 i de 25 cèntims consten de dues sèries A. i B. i els de 5 i de 10 cèntims de tres sèries A. B. i C. Impresos en color diferent per a cada valor, en aquests vals no figura cap emblema ni dibuix ni emmarcament, a part un petit rectangle amb les sigles de la central sindical a la part superior esquerra de l'anvers. Al revers, un curt text explica les modalitats de la seva utilització. Aquests vals són dentats pel costat esquerre, car foren impresos en forma de talonaris amb una matriu.

Assenyalem que el valor facial està escrit en lletres i, com és habitual en aquesta central sindical, l'idioma del nostre país és discriminat, car tots són escrits en castellà.

Sense data d'emissió ni de venciment. Organisme emissor: autobusos (G.). *Material*: paper blanc. *Forma i mides*: rectangular - 43 X 77 mm. *Denominació*: val. *Numeració*: amb numerador negre petit (3 mm) a l'anvers. *Particularitats*: dentats pel costat esquerre. Sense cap signatura ni segell. Amb la menció «cobrador» i el seu número, a l'anvers.

- Núm. 6. 5 cèntims. Tiratge: 300.000 (100.000 per a cada una de les tres sèries A. B. i C. *Color*: impresos en vermell sobre fons vermell clar. *Sèrie*: A. *Índex*: MC.

Núm. 1

C.N.T. A.I.T.
TRANSPORTES PÚBLICOS URBANOS

Calca 592 Conductor Florrey
 un cambio Ptas. 0'50
 Fecha: 24 Junio

Núm. 2

Sindicato del Transporte
 (Sección Tranvías)

5 cts.

Billetes provisionales canjeables por otros definitivos de valor equivalente

Núms. 3 al 5

TRANVÍAS DE BARCELONA
 COLECTIVIZADOS

63197

VALE POR
DIEZ
 CENTÍOS DE PESETA
 VÉASE EL DORSO

Núms. 6 al 9

CNT A.I.T. A 64479

AUTOBUSES (G.)
 BARCELONA

VALE
VEINTICINCO Cts.

CNT A.I.T. A14557

AUTOBUSES (G.)
 BARCELONA

VALE
QUINCE Cts.

Cobrador N.° 258

- a) *Sèrie A.* Numeració amb números més petits (2 mm).
- b) Ídem. Ídem. Sense el número del cobrador.
- c) Ídem. Sense la menció «cobrador».
- d) Ídem. Ídem. Numerat amb números més petits. (2 mm).
- e) *Sèrie B.* Sense la menció «cobrador».
- f) *Sèrie C.* Paper més gruixut. Sense la menció «cobrador».

Núm. 7. 10 cèntims. Tiratge: 300.000 (100.000 per a cada una de les tres sèries A. B. i C. *Color:* impresos en verd sobre fons verd clar. *Sèrie:* A. *Particularitats:* sense la menció «cobrador», *Índex:* MC.

- a) *Sèrie A.* Numeració amb números més petits. (2 mm).
- b) *Sèrie B.*
- c) Ídem. Numeració amb números més petits (2 mm).
- d) *Sèrie C.* Paper més gruixut.
- e) Ídem. Ídem. Numeració amb números més petits (2 mm).

Núm. 8. 15 cèntims. Tiratge: 200.000 (100.000 per a cada una de les dues sèries A. i B. *Color:* impresos en blau fort sobre fons blau clar. *Sèrie:* A. *Índex:* MC.

- a) *Sèrie A.* Sense el número del cobrador.
- b) Ídem. Ídem. Numeració amb números més petits (2 mm).
- c) Ídem. Sense la menció «cobrador». Numeració amb números de 3 mm.
- d) Ídem. Ídem. Numeració amb números més petits (2 mm).
- e) *Sèrie B.* Sense la menció «cobrador». Numeració amb números de 3 mm.
- f) Ídem. Ídem. Numeració amb números més petits (2 mm).

Núm. 9. 25 cèntims. Tiratge: 200.000 (100.000 per a cada una de les dues sèries A. i B.). *Color:* impresos en marró fosc sobre fons marró clar. *Sèrie:* A. *Índex:* MC.

- a) *Sèrie A.* Sense el número del cobrador.
- b) Ídem. Ídem. Numeració amb números més petits (2 mm).
- c) Ídem. Sense la menció «cobrador».
- d) Ídem. Ídem. Numeració amb números més petits (2 mm).
- e) *Sèrie B.* Sense la menció «cobrador». Numeració amb números de 3 mm.
- f) Ídem. Numeració amb números més petits (2 mm).

L'altra companyia d'autobusos (Autobusos (T) la direcció central de la qual era al carrer de Pere IV, 220 i que assegurava la línia del Clot al Poble Nou, col·lectivitzada i controlada, com l'anterior, per la CNT també emeté, a les darreries del 1937, uns vals monetaris dels valors de 5 cèntims

i de 15 cèntims (potser s'emeteren altres valors però no en tenim esment) per un import total de 2.000 pessetes.

Impresos a una sola tinta, en aquests vals tampoc hi figura cap dibuix ni emblema ni emmarcament, però també estan presidits a l'anvers per un rectangle amb les sigles de la central sindical.

També foren impresos en forma de talonaris amb una matriu i, per tant, estan dentats pel costat esquerre, i com els anteriors són escrits en castellà. El valor facial hi és expressat en lletres i al revers hi consten les modalitats de la seva utilització.

Sense data d'emissió ni de venciment. Organisme emissor: autobusos (T). Material: paper crema. Forma i mides: rectangular - 30 X 80 mm. Color: impresos en negre. Sèrie: sense. Denominació: val. Numeració: impresa en negre al revers. Particularitats: dentats pel costat esquerre. Sense cap signatura ni segell.

Núm. 10. 5 cèntims. Tiratge: 10.000 Índex: E.

Núm. 11. 15 cèntims. Tiratge: 10.000 Índex: E.

La Companyia d'Autobusos Roca (Autobusos (R) creada l'any 1930, tenia les cotxeres i els tallers al carrer de Castillejos i assegurava les línies: c/de Pelai a la Sagrada Família i la de Balmes/Bergara a la plaça d'Eivissa o a l'avinguda de la Verge de Montserrat.

Al principi del 1937 un cert nombre de bitllets de trajecte d'aquestes 3 línies foren habilitats com a vals pel canvi dels valors de 10 i de 15 cèntims, però en nombre molt limitat i no en tindrem compte car desseguida l'empresa féu una primera emissió de vals monetaris fraccionaris en els quals s'hi preveïen els valors, en xifres, de 10, 15, 20, 25 i 30 cèntims, valor que es confirmava amb una estampilla o a mà, segons les necessitats. És impossible de calcular exactament l'import total d'aquests vals, peròensem que el seu tiratge es podria establir en uns 50.000 vals per un import total aproximat d'unes 15.000 pessetes.

Impresos per una sola cara i a una sola tinta, aquests vals estan emmarcats per una simple ratlla recta sense cap emblema ni dibuix, estan escrits en castellà i dentats pel costat esquerre.

Una segona emissió, ja definitiva, dividida en sèries de 100.000 vals marcades amb una lletra i un número, semblant en format i presentació al clàssic bitllet de tramvia i ara, per fi, escrits en català, consta dels valors de 5, 10 i 25 cèntims i fins i tot de 50 cèntims, car alguns (pocs) bitllets de 25 cèntims foren sobrecarregats amb aquest valor. Podríem avaluar l'import total d'aquesta emissió en 350.000 pessetes. Com que aquests vals s'anaven inutilitzant a mesura que eren canviats i recuperats per l'empresa, la

circulació simultània podria avaluar-se aproximadament en un terç de l'import emès o sigui unes 125.000 pessetes.

Impresos per la tipografia Empòrium, control CNT-UGT de Barcelona, per una sola cara i a dues tintes sobre paper de color diferent a cada valor, aquests vals en els quals el valor facial està escrit en lletres, estan emmarcats per una ratlla recta amb dues amples bandes vermelles al costat esquerre i estan dentats a l'esquerra car foren impresos en forma de talonaris amb una matriu.

Finalment, a fi d'evitar la fragilitat del paper, la Companyia Roca féu encunyar unes monedes en alumini amb els valors de 10, 15 i 20 cèntims per un import total que desconeixem, però que suposarem en unes 50.000 pessetes i es retiraren els vals en paper.

Al camp central de l'anvers d'aquestes monedes, de mides i format diferent a cada valor, es veu, gravat en relleu, un autobús de la Companyia voltat de la llegenda, escrita en castellà, «Autobuses «R»» i al revers, també en relleu, sols hi consta el seu valor facial.

Malgrat que aquesta empresa també estava col·lectivitzada, no s'hi fa esment en cap dels seus signes monetaris.

Sense data d'emissió ni de venciment. Organisme emissor: autobuses (R). Material: paper blau molt pàl·lid. Forma i mides: rectangular - 38 X 55 mm. Color: impresos en negre. Sèrie: sense. Denominació: val. Numeració: amb numerador negre a l'anvers. Particularitats: impresos per una sola cara. Dentats pel costat esquerre. Sense cap signatura ni segell.

Núm. 12. 10 cèntims (en tampó vermell). *Tiratge: desconegut. Índex: C.*

Núm. 13. 15 cèntims (en tampó vermell). *Tiratge: desconegut. Índex: C.*

Núm. 14. 0,20 pesetes (manuscrit amb tinta negra). *Tiratge: desconegut. Índex: C.*

a) Amb el número del cobrador manuscrit amb tinta negra.

Núm. 15. 0,25 pessetes (manuscrit amb tinta negra). *Tiratge: desconegut. Índex: C.*

a) Amb el número del cobrador i una signatura manuscrita amb tinta negra.

Núm. 16. 0,30 pessetes (en tampó vermell). *Tiratge: desconegut. Índex: C.*

Sense data d'emissió ni de venciment. Organisme emissor: autobuses (R). Forma i mides: rectangular 29 x 72 mm. Color: impresos en negre amb dues bandes verticals, en vermell, a l'esquerra. Denominació: val. Numeració: impresa en negre a l'anvers. Particularitats: impresos per una sola cara. Dentats pel costat esquerre. Sense cap signatura ni segell.

- Núm. 17. 5 cèntims. *Tiratge*: 500.000 (100.000 per a cada una de les cinc sèries d'A.1 a A.5). *Material*: paper blau pàl·lid. *Sèries*: d'A.1 a A.5 (impreses en vermell). *Índex*: C.
- Núm. 18. 10 cèntims. *Tiratge*: 500.000 (100.000 per a cada una de les cinc sèries d'A.1 a A.5.). *Material*: paper gris clar. *Sèries*: d'A.1 a A.5 (impreses en vermell). *Índex*: C.
- Núm. 19. 25 cèntims. *Tiratge*: 1.000.000 (100.000 per a cada una de les deu sèries d'A.1 a A.10). *Material*: paper rosa fort. *Sèries*: d'A.1 a A.10 (impreses en vermell). *Índex*: C.
- Núm. 20. 0,50 pessetes. (valor sobrecarregat en tampó violeta amb la menció «Validado a Moneda» sobre un val de 25 cèntims (núm. 19) *Tiratge*: desconegut. *Índex*: R.

Sense data d'emissió ni de venciment. Organisme emissor: autobusos (A). *Material*: alumini. *Sèrie*: sense. *Numeració*: sense. *Particularitats*: monedes de metall encunyades en relleu per les dues cares.

- Núm. 21. 10 cèntims. *Tiratge*: desconegut. *Forma i mides*: rodona $\varnothing$ 25 mm. *Índex*: C.
- Núm. 22. 15 cèntims. *Tiratge*: desconegut. *Forma i mides*: octogonal - 25 X 25 mm. *Índex*: C.
- Núm. 23. 20 cèntims. *Tiratge*: desconegut. *Forma i mides*: rodona $\varnothing$ 30 mm. *Índex*: C.

METROS

La Companyia del Gran Metro, la direcció i oficines de la qual eren a la ronda de Sant Pere, 143, inaugurà el 30 de desembre del 1924 la primera línia de Metro de Barcelona amb el trajecte de plaça de Catalunya-Lesseps (ampliada després fins a Liceu) i Plaça de Catalunya-Correus (al final de la Via Laietana)

Des de l'inici de la guerra fou controlada per la central sindical CNT i a mitjan 1937 féu una emissió de vals monetaris dels valors de 5, 10, 15 i 25 cèntims marcats amb la sèrie A. per un import total de 55.000 pessetes.

Impresos per una sola cara i a una sola tinta sobre paper de color, en aquests vals no figura cap emblema ni dibuix ni emmarcament i estan dentats pel costat esquerre car foren impresos en forma de talonaris amb una matriu i estan legalitzats amb el segell en sec de l'empresa. El valor hi està escrit en xifres i en els vals de 5 cèntims s'incorregué en l'errada d'escriure el valor en decimals de cèntim enlloc de decimals de pesseta (0,05 cèntims) cosa que, teòricament i legalment els convertia en el valor tan ínfim de 5 centèsimes de cèntim! encara que, evidentment, circularen com a 5 cèntims.

Aquests vals, malauradament, també estan escrits en castellà.

Sense data d'emissió ni de venciment. Organisme emissor: Gran Metro CNT. *Forma i mides:* rectangular - 34 X 63 mm. *Color:* impresos en negre. *Sèrie:* A. *Denominació:* bitllet. *Numeració:* amb numerador negre gran (5 mm) menys en el valor de 5 cèntims que és petit (3 mm). *Particularitats:* impresos per una sola cara. Sense cap signatura. Dentats pel costat esquerre. Segell sec rodó amb les inicials entrelaçades GMB (Gran Metro de Barcelona) al centre del camp, voltades per la llegenda «Comité Obrero de Control». Sense punt darrera «fraccionaria».

Núm. 24. 0,05 cèntims (!). *Tiratge:* 100.000 *Material:* paper carbassa fort. *Índex:* C.

- a) Amb punt darrera «fraccionaria».
- b) Sense el segell en sec.

Núm. 25. 10 cèntims. *Tiratge:* 100.000 *Material:* paper groc clar. *Índex:* C.

- a) Amb punt darrera «fraccionaria».
- b) Sense el segell en sec.

Núm. 26. 15 cèntims. *Tiratge:* 100.000 *Material:* paper groc clar. *Índex:* C.

- a) Amb punt darrera «fraccionaria».
- b) Sense el segell en sec.

Núm. 27. 25 cèntims. *Tiratge:* 100.000 *Material:* paper groc clar. *Índex:* C.

- a) Amb punt darrera «fraccionaria».
- b) Sense el segell en sec.

L'altra Companyia del Metro, el Ferrocarril Metropolità de Barcelona (o sigui el Metro Transversal) que tenia la direcció i oficines centrals a la ronda de la Universitat, 31 - 5è. 1a, va inaugurar la seva línia de plaça de Catalunya-la Bordeta el dia 10 de juny del 1926, línia que amplià el 1929 fins a la Torrassa d'un cantó i fins a Marina de l'altre.

Aquesta empresa també edità a mitjan 1937 uns vals de moneda fraccionària amb els valors de 5 i de 15 cèntims per un import total de 2.000 pessetes. Aquests bitllets d'un format rectangular vertical i també escrits en castellà, són impresos en violeta sobre paper gruixut de color diferent a cada valor, sense cap emblema ni dibuix ni emmarcament. Al revers es repeteix el nom de l'empresa i el número d'ordre.

Malgrat que aquesta Companyia també fou col·lectivitzada, no se'n fa esment en els seus vals.

Sense data d'emissió ni de venciment. Organisme emissor: FC Metropolità Transversal. *Forma i mides:* rectangular vertical-35 X 77 mm. *Color:* impresos en violeta. *Sèrie:* sense. *Denominació:*

Núms. 10 i 11

Núms. 12 al 16

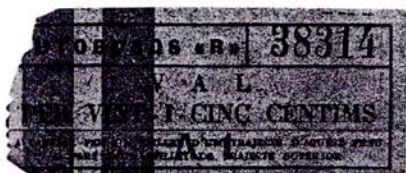

Núms. 21 i 23

Núm. 22

Núms. 17 al 20

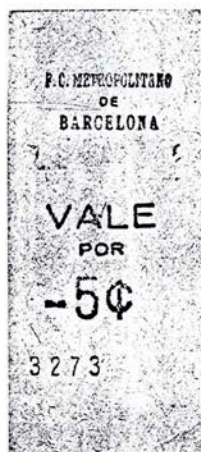

Núms. 24 al 27

GRAN METRO C. N. T.

A. n.º 728
15 Céntimos

Billete valedero como moneda fraccionaria.

Núms. 28 i 29

Núms. 30 al 32

val. *Numeració*: impresa en violeta a l'anvers i al revers.
Particularitats: sense cap signatura ni segell.

Núm. 28. 5 cèntims. *Tiratge*: 10.000 *Material*: paper gruixut violeta pàl·lid.
Índex: E.

Núm. 29. 15 cèntims. *Tiratge*: 10.000 *Material*: paper gruixut carbassa.
Índex: E.

TRENS URBANS

Els Ferrocarrils de Sarrià, la direcció central i oficines dels quals eren a la plaça de Catalunya, 1 (cantonada al carrer de Pelai) que era també l'estació d'inici i fi del trajecte, inaugurà l'any 1863 la línia a doble via que relligava Sarrià amb Barcelona amb una longitud de via al descobert de 5 Km. Aquesta via fou electrificada l'any 1905.

L'annexió de la vila de Sarrià a Barcelona el novembre del 1921 convertí aquesta vila en una barriada de Barcelona. El 1929 se soterrà la via en el tram de la plaça de Catalunya fins a Sant Gervasi i el 1953 fins al mateix Sarrià.

Aquests ferrocarrils feren una emissió de vals dels valors de 5, 10 i 25 cèntims per un import total de 4.500 pessetes.

Impresos per una sola cara i a dues tintes sobre cartó gruixut de color diferent a cada valor i en un format quadrat força petit, en aquests vals, també escrits en castellà, no hi figura cap dibuix ni emblema ni emmarcament.

Sense data d'emissió ni de venciment. Organisme emissor:

Ferrocarrils de Sarrià i Catalunya. *Forma i mides*: quadrada 28 x 30 mm. *Color*: impresos en negre i valor en vermell. *Sèrie*: sense. *Denominació* val. *Numeració*: sense. *Particularitat*: impresos per una sola cara. Sense cap signatura. Segell en sec rodó «Ferrocarriles de Sarriá y Cataluña» amb la reproducció d'un vagó de tren de passatgers al camp central.

Núm. 30. 5 cèntims. *Tiratge*: desconegut. *Material*: cartó gruixut taronja.
Índex: E.

Núm. 31. 10 cèntims. *Tiratge*: desconegut. *Material*: cartó gruixut marró clar. *Índex*: E.

Núm. 32. 25 cèntims. *Tiratge*: desconegut. *Material*: cartó gruixut verd.
Índex: E.

Els Ferrocarrils Catalans que tenien les oficines centrals i la direcció al carrer de la Diputació, 239, 3r, a les primeres setmanes de la guerra foren collectivitzats sota el control de les centrals sindicals CNT i UGT.

Aquesta Companyia inaugurà les seves línies urbanes: Magòria-plaça d'Espanya i la de la Bordeta-port de Barcelona, l'any 1924.

A mitjan del 1937 féu una emissió de vals de moneda divisionària dels valors de 5, 10 i 25 cèntims per un import total de 4.500 pessetes.

En forma del clàssic bitllet de tren, aquests vals són impresos a dues tints sobre cartó de color diferent a cada valor i s'hi veu, al centre del fons, el dibuix d'una locomotora a vapor. És curiós el fet que aquests vals no tenen anvers ni revers, car la impressió és idèntica en les seves dues cares. Malgrat el nom d'aquesta Companyia, els seus vals són escrits en castellà.

- Sense data d'emissió ni de venciment. Organisme emissor: Ferrocarrils Catalans. Forma i mides: rectangular 30 X 57 mm. Color: impresos en negre i la locomotora en vermell. Sèrie: sense. Denominació: val. Numeració: doble, impresa en vermell, a les dues cares. Particularitats: sense cap signatura ni segell.*
- Núm. 33. 5 cèntims. Tiratge: 10.000 Material: cartó gruixut blau-gris clar. Índex: E.
- Núm. 34. 10 cèntims. Tiratge: 15.000 Material: cartó gruixut verd clar. Índex: E.
- Núm. 35. 25 cèntims. Tiratge: 10.000 Material: cartó gruixut groc clar. Índex: E.

El Funicular de Montjuïc, construït el 1928 en preparació de l'Exposició Internacional de Barcelona del 1929, per unir la ciutat a la muntanya, feia un recorregut de 750 m amb un desnivell de 85 m que anava des de l'estació inferior situada al Paral·lel cantonada al carrer Nou de la Rambla pujant fins a l'avinguda de Miramar a l'estació «Parc de Montjuïc» on enllaça amb el telefèric que puja fins al castell al cim de la muntanya de Montjuïc.

Fou tancat el 19-I-1981 per rehabilitar-lo, reinagurant-se el 17-VII-1984.

Aquesta Companyia tenia la seu central i les oficines al carrer d'Aragó, 279, 3r i fou collectivitzada, com totes les altres empreses de transports urbans, sota el control de la CNT a les primeries de la guerra.

Aquest mitjà de transports urbà, també féu els seus propis vals monetaris aprofitant uns talonaris de bitllets en desús sobrecarregant-los en també amb el seu valor de canvi, inutilitzant així el bitllet de trajecte pròpiament dit i convertint-lo en un val monetari. Així és que cada valor és diferent, tant en mides com en el text inicial del bitllet, que són en castellà.

Impresos per una sola cara i a una tinta sobre paper de color diferent per a cada valor, en aquests vals no figura cap emblema ni dibuix ni

emmarcament. Es feren els valors de 5, 10 i 25 cèntims per un import total que desconeixem, però que potser podríem avaluar en unes 3.000 pessetes.

Sense data d'emissió ni de venciment. Organisme emissor: Funicular de Montjuïc. *Format:* rectangular. *Sèrie:* sense. *Denominació:* val. *Numeració:* (que correspon al bitllet inicial) impresa en negre a l'anvers. *Particularitats:* impresos per una sola cara. Dentats pel costat esquerre. Sense cap signatura. Segell tampó violeta ovalat «Funicular de Montjuich - C.N.T. - Comité Obrero de Control» a l'anvers.

Núm. 36. 5 cèntims. *Tiratge:* desconegut. *Material:* paper taronja. *Mides:* 39 X 86 mm. *Color:* impresos en negre amb el valor de canvi estampat en tampó violeta. *Índex:* RR.

Núm. 37. 10 cèntims. *Tiratge:* desconegut. *Material:* paper rosa-lilós clar. *Mides:* 38 X 72 mm. *Color:* impresos en vermell amb el valor de canvi estampat en tampó violeta. *Particularitats:* bitllet inicial destinat a ús exclusiu de senyoretes. *Índex:* RR.

Núm. 38. 25 cèntims. *Tiratge:* desconegut. *Material:* paper rosa-lilós clar. *Mides:* 50 X 94 mm. *Color:* imprès en negre amb el valor de canvi estampat en tampó violeta. *Particularitats:* bitllet inicial destinat al trajecte Paral·lel - Passeig de l'Exposició. *Índex:* RR.

Així, doncs, i després del que hem vist, l'import total general dels vals fraccionaris emesos pels transports públics urbans de Barcelona, podríem situar-lo aproximadament en uns 2.161.000 de pessetes, import total prou elevat el qual ens permet pensar que l'import global de la seva circulació simultània seria d'unies 765.000 pessetes, ja que molts d'aquests vals s'anaven inutilitzant i retirant a mesura que les empreses els anaven recuperant i reemborsant.

Pensem haver classificat i historiat degudament tots els vals monetaris dels transports urbans de la ciutat de Barcelona, estudi que era una assignatura pendent en la història de les emissions de moneda local durant la crisi del monetari fraccionari dels anys de la guerra 1936-1939.

Cal dir també que en la immediata postguerra i ocupada Catalunya per les tropes franquistes, persistí el problema de la manca de moneda divisionària i gairebé totes aquestes Companyies de transports urbans emeteren nous vals divisionaris que continuaren circulant encara força temps, però no els ressenyem ni els classifiquem, car s'aparten de l'època que estem estudiant o sigui la de la durada de la guerra, juliol del 1936 - febrer del 1939.

Núms. 33 al 35

Núms. 36 al 38

